

ACTUELE ONTWIKKELINGEN IN HET AANSPRAKELIJKHEIDS- RECHT EN VERZEKERINGSRECHT

Iste Interuniversitair Congres
over Aansprakelijkheids- en
Verzekeringsrecht (ICAV I)

Thierry VANSWEEVELT
Britt WEYTS
(eds.)



intersentia

Antwerpen – Cambridge

Actuele ontwikkelingen in het aansprakelijkheidsrecht en verzekeringsrecht
ICAV I

Thierry Vansweevelt en Britt Weyts (eds.)

© 2015 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverbeeld: M.C. Escher's "Relativiteit" © 2015 The M.C. Escher Company B.V. –
Baarn – Holland. Alle rechten voorbehouden. www.mcescher.nl.

ISBN 978-94-000-0603-4
D/2015/7849/138
NUR 822



Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

INLEIDING

Het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht kent een nieuwe dynamiek!

Aansluitend op en op vraag van stuurgroepleden van de Leerstoel Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht (www.allic.be), nodigden ondergetekenden op 11 september 2013 de collega's van beide vakgebieden van de andere Vlaamse rechtsfaculteiten uit voor een lunch in de Antwerpse Universiteitsclub. Het doel was ons te verenigen om de interuniversitaire samenwerking te bevorderen.

Die dag werd het Interuniversitair Centrum voor Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht (ICAV) boven de doopvont gehouden. Stichtende leden zijn de professoren L. Cornelis (VUB), M. Kruithof (UGent), I. Samoy en C. Van Schoubroeck (KULeuven), T. Vansweevelt en B. Weyts (UAntwerpen) en G. Jocqué (raadsheer Hof van Cassatie).

Het ICAV wil interuniversitaire samenwerking realiseren bij het wetenschappelijk onderzoek in het domein van het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht: een publicatiereeks met monografieën en congresverslagboeken uitgeven, besloten doctoraatsseminaries voor doctorandi inrichten, en tweejaarlijks een interuniversitair aansprakelijkheids- en verzekeringsrechtcongres organiseren.

Het eerste ICAV-congres vond plaats op 5 december 2014 in de UAntwerpen en dit boek is het verslagboek van dit congres.

Het ICAV wil zijn congressen volgens een vast en herkenbaar stramien laten verlopen door zijn congressen onder te verdelen in verschillende secties.

In de *Sectie Actualia* worden state-of-the-artvoordrachten gehouden over recente jurisprudentiële ontwikkelingen in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. B. Weyts en G. Jocqué geven een overzicht van deze ontwikkelingen.

De *Sectie Aanstormend Talent* biedt pas gedoctoreerden de gelegenheid hun inzichten te presenteren. S. Somers belicht zijn vernieuwend doctoraatsonderwerp over de invloed van mensenrechten op het aansprakelijkheidsrecht.

Nu geen enkele rechtstak een eiland is, wordt in een *Sectie een Brug naar Andere Rechtstakken* gelegd. De moeilijke problematiek van het bewijs in het aansprake-

lijkeidsrecht wordt door W. Vandenbussche uit de doeken gedaan, terwijl I. Samoy de recente mogelijkheden tot beperking van professionele aansprakelijkheid bespreekt.

In een *Sectie Stellingen* worden de veilige paden van de loutere beschrijving van het huidige recht verlaten en worden prikkelende stellingen gepresenteerd van hoe het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht er eigenlijk uitzien of behoren uit te zien. Zo verklaart M. Kruithof de causaliteitsrechtspraak aan de hand van een andere theorie dan de equivalentietheorie, en gaat L. Cornelis kritisch in op rechtsregelontwikkeling.

Tot slot is er een vaste *Sectie Internationalisering* waarin T. Hartlief ons vertelt over de boeiende ontwikkelingen die zich in het Nederlandse aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht hebben voorgedaan.

Het I^o Vlaams Interuniversitair Congres over Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht was alvast een groot succes. Nagenoeg 200 deelnemers waren aanwezig. Hun evaluatie van de kwaliteit van de studiedag was ongezien lovend. Slechts drie citaten om dit aan te tonen: “Zelden heb ik een studiedag van dergelijk niveau mogen bijwonen”, “Uitstekend, zeer evenwichtig programma”, “Uw zorgvuldig gekozen sprekers hebben mij een volledige dag kunnen boeien met interessante, pertinente, goed onderbouwde en uitstekend voorgedragen onderwerpen”.

Dit verslagboek is de neerslag van dit mooi en geslaagd congres. Wij danken alle sprekers en auteurs, maar ook de deelnemers voor hun prikkelende vragen.

Wij maken ons sterk dat de start is gegeven van een lange traditie van mooie en boeiende ICAV-congressen en verslagboeken. Het enthousiasme en de kwaliteit van alle ICAV-leden staan daar borg voor. De interuniversitaire samenwerking zal het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht naar een hoger niveau tillen en dat valt enkel toe te juichen voor wie het een warm hart toedraagt.

Britt Weyts
Hoofddocent UAntwerpen
Britt.weyts@uantwerpen.be

Thierry Vansweevelt
Gewoon hoogleraar UAntwerpen
Thierry.vansweevelt@uantwerpen.be

INHOUD

Inleiding

Thierry VANSWEEVELT en Britt WEYTS	v
--	---

Actuele ontwikkelingen in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht

Britt WEYTS	1
I. Inleiding	1
II. Schade en schadeloosstelling	1
A. Persoonlijke schade	1
B. Voorbeschiktheid tot schade	4
C. Gebeurtenissen na de onrechtmatige daad	8
D. Kapitalisatie, ook in geval van morele schade	9
E. Niet-bindend karakter van de Indicatieve Tabel	11
III. Fout van het slachtoffer	12
IV. Overheidsaansprakelijkheid	16
V. Verjaring	19
VI. <i>Wrongful life</i> -vorderingen	21
VII. Besluit	23

Actualia verzekeringsrecht

Geert JOCQUÉ	25
I. Inleiding	25
II. Opzet en zware fout	26
A. Opzet	26
1. Onverzekerbaarheid van opzet	26
2. Persoonlijk karakter van opzet	27
3. Subrogatie bij een opzettelijk veroorzaakt schadegeval	28
B. Grove fout	29
1. Omschrijving in de verzekeringsovereenkomst	29
2. Verband tussen artikel 62, eerste lid, en artikel 65 Wet Verzekeringen	29
3. Gevolgen van de grove fout in de aansprakelijkheidsverzekering	30

III.	Schadeverzekering en mede-eigendom.....	31
A.	Verzekerde mede-eigenaars.....	31
B.	Subrogatie van de schadeverzekeraar	32
IV.	Tegenwerpelijkheid van de verweermiddelen in de aansprakelijk- heidsverzekering.....	32
A.	Verweermiddelen op grond van het bestaan en de draagwijdte van de verzekeringsovereenkomst	32
B.	Verweermiddelen op grond van de wet of de overeenkomst in de niet-verplichte aansprakelijkheidsverzekering	34
V.	Verzekering en snelheidswedstrijden	35
A.	Verhouding van de bijzondere verzekering tot de WAM-verze- kering	35
B.	Vergoeding op grond van artikel 29 <i>bis</i> WAM door de bijzon- dere verzekeraar	36
1.	Verkeersongeval	36
2.	De inzittende	37
VI.	Verjaring	38
A.	De verjaringstermijnen	38
1.	Vorderingen voortvloeiende uit de verzekeringsovereen- komst.....	38
2.	De rechtstreekse vordering van de benadeelde	38
3.	Regresvordering van de verzekerde.....	40
4.	Regresvordering van de aansprakelijkheidsverzekeraar	40
B.	Stuiting van de verjaring	41
C.	Schorsing van de verjaring	42
D.	Relativiteit van stuiting en schorsing van de verjaring.....	43
 De invloed van mensenrechten op het aansprakelijkheidsrecht		
	Stefan SOMERS	45
I.	Inleiding.....	45
II.	Over de nauwe band tussen mensenrechten en aansprakelijkheids- recht	46
A.	Over de horizontale werking van de rechten van de mens.....	48
B.	Over de juridische afdwingbaarheid van de rechten van de mens	52
III.	Over de positiefrechtelijke instrumenten via welke de mensenrech- ten invloed kunnen uitoefenen op het aansprakelijkheidsrecht	55
A.	De aansprakelijkheid als mensenrechtenschending	56
B.	Het vereiste van een effectieve remedie.....	59
1.	Uitgangspunten van artikel 13 EVRM	59

2.	Het verband tussen de vereiste van een effectieve remedie en de eigen schadevergoedingspraktijk.....	62
3.	De effectieve remedie en de positieve verplichting om in horizontale relaties in te grijpen.....	66
IV.	De potentiële invloed van mensenrechten op het aansprakelijkheidsrecht.....	71
A.	Een blik op de invloed van mensenrechten op de Engelse <i>law of torts</i>	71
B.	Enkele sporen van de invloed van mensenrechten in het Belgische aansprakelijkheidsrecht.....	73
V.	Besluit.....	79
 “Je t’aime..., moi non plus”. Over de loyale medewerking aan de bewijsvoering in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht		
	Wannes VANDENBUSSCHE.....	81
I.	Inleiding.....	81
A.	Probleemstelling.....	82
B.	Opzet en methodologie.....	84
II.	Situering binnen toepassing bewijslastregels.....	86
A.	Strikte verdeling van bewijsvoeringslast.....	87
B.	Toekenning van het bewijsrisico.....	88
III.	Stand van zaken in het Belgische recht.....	89
A.	Algemeen.....	89
B.	Bewijsmedewerking <i>sensu stricto</i>	91
C.	Bewijsmedewerking <i>sensu lato</i>	94
1.	Totstandkoming vanuit de rechtsleer.....	94
2.	Erkenning door het Hof van Cassatie?.....	96
3.	Blijvend debat in de rechtsleer.....	97
a.	Meerderheidsstrekking.....	97
b.	Minderheidsstrekking.....	101
4.	Bevestiging door het Hof van Cassatie.....	102
IV.	Naar een hernieuwde invulling.....	104
A.	Bijzondere mededelingsplicht.....	105
1.	Vorm en verantwoording.....	105
2.	Uitwerking.....	108
B.	Medewerkingsplicht aan bewijsvoering.....	110
1.	Medewerkingsplicht <i>sensu stricto</i>	110
2.	Medewerkingsplicht <i>sensu lato</i>	112
V.	Sanctionering van niet-medewerking.....	115
A.	Belgische rechtsleer.....	116
B.	Eigen bedenkingen.....	117
VI.	Besluit.....	120

De mogelijkheden tot beperking van professionele aansprakelijkheid	
Ilse SAMOY	123
I. Inleiding	123
II. Impact van vennootschapsrechtelijke structuur op de professionele aansprakelijkheid	125
A. Overzicht van de nieuwe wettelijke regelingen	125
B. Krachtlijnen van de nieuwe wettelijke regelingen	127
1. Beroepsuitoefening mogelijk door een rechtspersoon	127
2. Aansprakelijkheid overeenkomstig het gemeen recht	127
3. Verplichting tot het aangaan van een verzekering (zowel de rechtspersoon als de natuurlijke persoon die het beroep uitoefent), eventueel met een minimumbedrag	130
4. Wettelijke plafonnering	131
III. Impact van contractuele bedingen op de professionele aansprakelijkheid	133
A. Relevante bepalingen in de nieuwe wettelijke regelingen	133
B. Toepassing van het gemeen recht en consumentenrecht inzake exoneratiebedingen	134
IV. Conclusie	138
 Oorzaak of aanleiding? Geen causaal verband zonder causale bijdrage	
Marc KRUTHOF	139
I. Inleiding	139
II. De gangbare positieve causaliteitstheorie	142
A. De negatieve CSQN-test	142
B. De positieve CSQN-test	143
C. De equivalentieleer	146
III. Categorieën “afwijkende” rechtspraak	150
A. Schade aan een foutief meerijdende passagier	150
B. Schade door een foutieve reactie op een voorzienbare onregelmatige toestand	154
C. Het verwijderde feit in een keten van noodzakelijke voorwaarden	157
D. De verergering (of niet-beperking) van de schade door het slachtoffer	159
E. Gevallen van merkwaaardige “tolerantie” van het Hof van Cassatie	161
IV. Mogelijke conclusies uit deze discrepantie tussen rechtspraak en theorie	165
A. De rechtspraak wijkt af van het recht	165
B. De gangbare theorie wijkt af van het recht	168

V.	Een alternatieve positieve causaliteitstheorie.	172
A.	Een inconsistentie in de gangbare theorie weggewerkt	172
1.	Contributie in de mate van causale bijdrage	172
2.	... en elke aansprakelijke is gehouden tot contributie?.....	178
3.	Dan levert elke oorzaak een causale bijdrage!	180
B.	Inhoudelijke verantwoording van het vereisen van een causale bijdrage	182
C.	De “afwijkende” rechtspraak verklaard.....	187
1.	Schade aan een foutief meerijgende passagier	187
2.	Schade door een foutieve reactie op een voorzienbare onregelmatige toestand	191
3.	Het verwijderde feit in een keten van noodzakelijke voorwaarden	193
4.	De verergering (of niet-beperking) van de schade door het slachtoffer	197
5.	Gevallen van merkwaardige “tolerantie” van het Hof van Cassatie.	199
D.	Dus toch een onderscheid tussen oorzaken en aanleidingen.	201
VI.	Besluit.....	204

Zonder handen, zonder tanden: alles over rechtsregelontwijking

	Ludo CORNELIS	209
I.	Nijldige inleiding.....	209
II.	Het juridische nirwana	211
III.	De grenzen van het paradigma.....	218
IV.	Juridisch hoogverraad?	222
V.	<i>In fiscalibus</i> : storm op komst	238
VI.	De gepeperde rekening	251
VII.	Besluit met stelling	267

Het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht op de drempel van 2015

	Ton HARTLIEF	269
I.	Wat kenmerkt het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht?.....	269
II.	Het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht gedijt goed	271
III.	Hoofdrol voor de Hoge Raad	272
IV.	Aandacht van de politiek en roep om matiging	277
V.	Centrum van een grillige rechtsontwikkeling.....	278
VI.	Wetgevertje spelen!?.....	280
VII.	Grenzen van de rechtsvormende taak van de rechter.....	281

VIII.	Stilstand, Hoge Raad of nieuwe poging?	283
IX.	Dus toch nog wetgeving in crisistijd	284
X.	Crisis in de rechtspraak?	287
XI.	Kentering bij het aanpakken van causaliteitsonzekerheid.	290
XII.	Wat ligt er in het verschiet: stilstand of blijven we in beweging?	293